

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ ایران و جهان (۱)

سال دوم آموزش متوسطه

رشته ادبیات و علوم انسانی

این کتاب در سال ۱۳۸۷ براساس نظرات دبیران تاریخ سراسر کشور مورد تجدیدنظر کلی قرار گرفت.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب: تاریخ ایران و جهان (۱) - ۲۳۵/۴

زیر نظر شورای برنامه‌ریزی گروه تاریخ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

مؤلفان: مسعود جوادیان، دکتر عبدالرسول خیراندیش، محمدعلی علوی‌کیا، دکتر جواد عباسی، دکتر طوبی فاضلی‌پور و

دکتر فهیمه فرهمندپور با همکاری حشمت‌الله سلیمی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

صفحه‌آرا: علی نجمی

طراح جلد: محمدحسن معماری

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

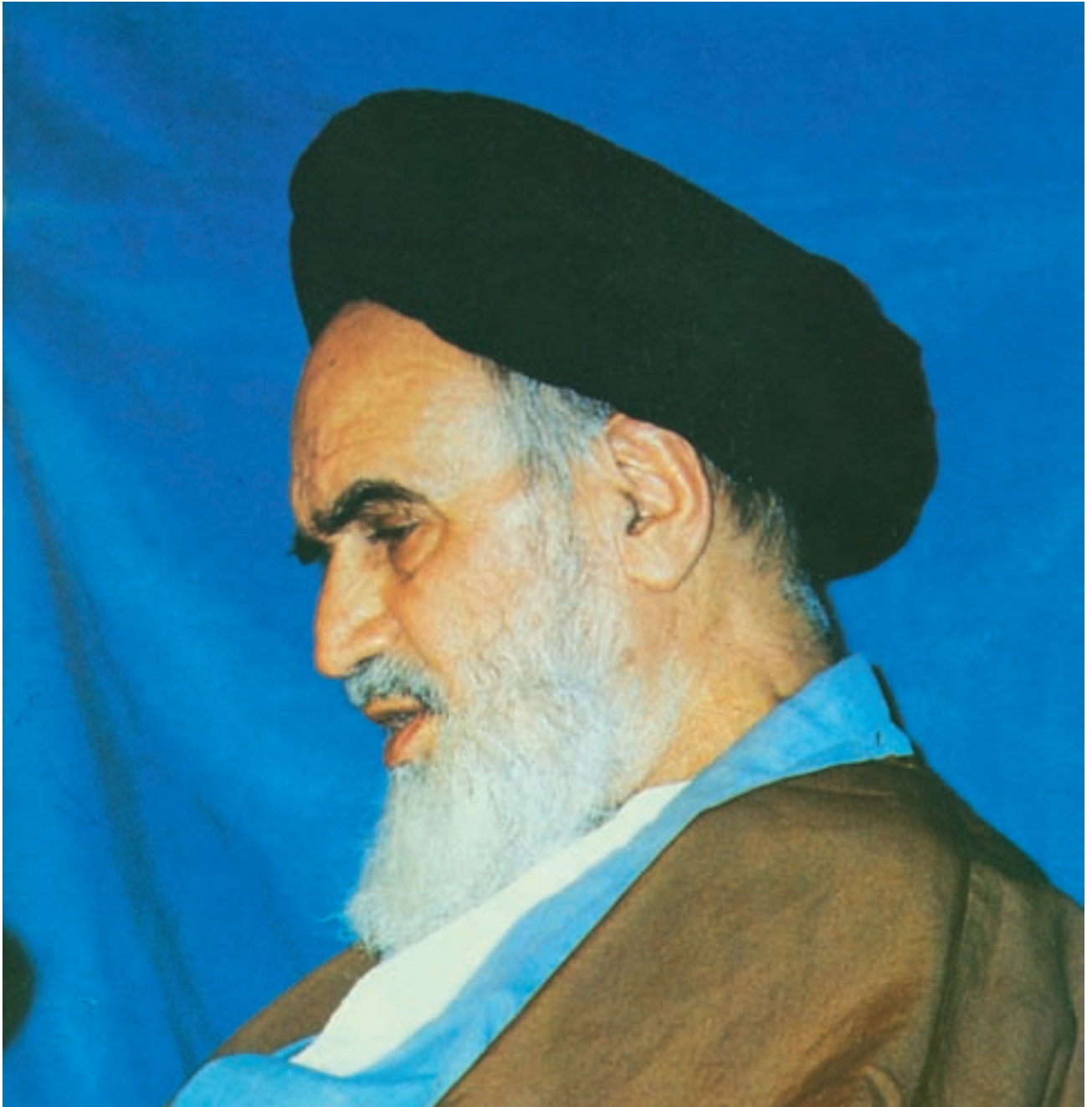
تلفن: ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۴۴۵/۶۸۴

چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ سیزدهم ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۶۴-۰۵-۱۶۳۷-۶ ISBN 964-05-1637-6

تاریخ معلم انسان‌ها است.

«امام خمینی»

سخنی با دبیران گرامی

همکاران گرامی، کتاب حاضر نخستین کتاب از سه کتاب درسی تاریخ دانش‌آموزان رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی به ارزش چهار واحد است که تاریخ تطبیقی ایران و جهان را از ابتدا تا حدود قرن نهم هجری/ پانزدهم میلادی در بردارد که البته با توجه به محدودیت ساعات تدریس و نیز ظرفیت ذهنی فراگیران، خلاصه‌نویسی و ساده‌نگاری در آن مورد اهتمام مؤلفین قرار داشته است. ادامه‌ی تحولات تاریخ جهان نیز در کتاب «تاریخ ایران و جهان (۲)» ارائه شده است.

برای استفاده، تدریس و ارزش‌یابی مطالب کتاب حاضر، توجه به چند نکته خالی از فایده نیست:

۱- در راهنمای برنامه‌ی درس تاریخ دوره‌ی متوسطه اهداف، اصول و سایر مطالب مفید و ضروری برای همکاران محترم ارائه شده است. علاقه‌مندان جهت مطالعه‌ی این موارد می‌توانند به شماره‌های دهم و یازدهم مجله رشد آموزش تاریخ و یا سایت گروه درسی تاریخ به آدرس <http://history-dept.talif.sch.ir> مراجعه کنند.

۲- در تألیف کتاب حاضر تلاش شده است - جز در موارد ضروری - از ذکر سال وقوع حوادث و موضوعات تاریخی اجتناب گردد. گرچه در مواردی مؤلفین - به اقتضای تألیف یک متن تاریخی - از ذکر سنوات ناگزیر بوده‌اند، اما یقیناً چنین ضرورتی در شیوه‌ی ارزیابی آموخته‌های دانش‌آموزان وجود ندارد و باید تنها اطلاع دانش‌آموزان از سال وقوع حوادث بسیار مهم که مبدأ یک دوران تاریخی، تحولی اساسی و نظایر آن بوده است، مورد ارزیابی قرار گیرد.

۳- هر چند تلاش فراوانی برای کاستن از حجم کتاب صورت گرفته است، اما به ملاحظه ارزش چهار واحدی این درس، حجم موجود منطقی است. از آن‌جا که مطالبی که با عنوان «یک توضیح»، «برای مطالعه» یا داخل کادر ارائه شده و نیز تصاویر، جدول‌ها، نقشه‌ها و نظایر آن تنها به منظور جذاب کردن مطالب و تعمیق آموخته‌ها به خصوص برای علاقه‌مندان به مطالعه‌ی بیش‌تر تهیه شده است، حجم واقعی کتاب بسیار کم‌تر از چیزی است که در نگاه نخست به نظر می‌رسد.

۴- شایسته است که دبیران محترم، با مطالعه و آمادگی کافی به تدریس بخش‌های مختلف کتاب بپردازند. برای تدریس کتاب حاضر مطالعه‌ی مستمر و مراجعه به منابع معتبر و مرتبط با محتوای آن لازم است. فهرست منابع کتاب می‌تواند راهنمای مناسبی برای علاقه‌مندان در این باره باشد.

۵- با توجه به اهمیت آموختن تدریجی مطالب کتاب، ضروری است شیوه‌ی تدریس متن و ارزیابی دانش‌آموزان به گونه‌ای سامان داده شود که آنان در طول سال تحصیلی به مطالعه‌ی مستمر و تدریجی کتاب بپردازند و به مطالعه‌ی متن در شب امتحان اکتفا نکنند. مطالعه یک باره و یک‌جا هر چند با هوش فراوان و حافظه‌ی عالی، تحقق اهداف آموزشی را میسر نخواهد ساخت.

۶- «پرسش‌های نمونه» - همان‌گونه که از نام آن پیداست - ارزیابی میزان تحقق تمام هدف‌های آموزشی مورد نظر را در بر ندارد. یقیناً همکاران محترم به اقتضای شرایط کلاس و به ملاحظه زمانی که در اختیار دارند خود به طرح و تهیه پرسش‌هایی دیگر اقدام خواهند نمود.

۷- فعالیت‌هایی که با عنوان «اندیشه و جست‌وجو» عرضه گردیده، به منظور تکمیل و تحکیم یادگیری مطالب طراحی شده است. انجام هر یک از آن‌ها، بسته به عواملی چون تعداد دانش‌آموزان در کلاس و میزان دسترسی آنان به کتابخانه، می‌تواند به شکل فردی یا با تقسیم دانش‌آموزان به چند گروه و انجام فعالیت به شکل گروهی انجام شود.

۸- مجله‌ی «رشد آموزش تاریخ» فصلنامه‌ای تخصصی ویژه دبیران تاریخ است که در آن مطالب متنوعی در زمینه‌ی شیوه‌های آموزش تاریخ، تفصیل نکاتی که در کتاب درسی به اشاره آمده است، معرفی کتاب و گفت‌وگو با صاحب نظران و نیز تازه‌های خبر و گزارش در ارتباط با مسائل حرفه‌ای همکاران محترم ارائه می‌شود که مطالعه‌ی مستمر این مجله می‌تواند در ارتقای کیفی فعالیت‌های ارزشمند آموزشی آنان مؤثر باشد.

همکاران شما در گروه تاریخ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی و نیز اعضای شورای برنامه‌ریزی و مؤلفان محترم متن حاضر امیدوارند حاصل تلاش فراوان آنان در برنامه‌ریزی، تألیف و ارزیابی مکرر این اثر، مورد توجه و رضایت دبیران محترم و استفاده هر چه بیش‌تر دانش‌آموزان عزیز قرار گیرد.

گروه تاریخ

دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

دانش آموزان گرامی

درس تاریخ یکی از درس های اصلی در رشته ی ادبیات و علوم انسانی است که در برنامه ی درسی سال های دوم و سوم دبیرستان برای شما پیش بینی شده است. در این دو سال، شما با مهم ترین تمدن ها، رویدادها و شخصیت های تاریخی ایران و جهان آشنا می شوید. محتوای کتاب های درسی فقط شامل بیان اخبار و توصیف حوادث نیست و کوشش شده به علت ها (یا چراها) و نیز پیامدها و آثار مربوط به هر موضوع نیز توجه شود. ممکن است چنین تصور کنید که در دوره ی راهنمایی یا ابتدایی مطالبی درباره ی بسیاری از موضوعات مطرح شده در این کتاب (از قبیل سلسله های حکومتی، جنگ ها و...) خوانده اید و نیازی به خواندن دوباره ی آن ها وجود ندارد اما لازم است توجه داشته باشید که اگرچه در ظاهر موضوعات مشابه اند اما محتوای مربوط به هر موضوع کاملاً متفاوت و جدید است؛ مثلاً، اگر شما در دوره ی راهنمایی در چند سطر با تاریخ مصر باستان آشنا شده اید، در این جا دانستی های بیش تری در این باره در اختیار شما قرار می گیرد. هم چنین در کتاب حاضر توجه بیش تری به مسائل تمدنی و فرهنگی شده است و تاریخ حکومت ها، تنها محور مباحث کتاب نیست. در واقع، شما در دوره ی دبیرستان به طور عمیق تر و تحلیلی تر به مطالعه ی تاریخ ایران و جهان می پردازید. برای آن که یادگیری مطالب این کتاب برای شما آسان تر شود، شایسته است به نکات زیر توجه کنید:

- مطالب کتاب در چند بخش تنظیم شده است و هر بخش شامل یک دوره از تاریخ ایران و جهان است که در قالب چند درس ارائه شده است. هدف از این کار، مطالعه ی تاریخ ایران و تاریخ جهان به صورت تطبیقی است. این شیوه به شما کمک می کند تا بتوانید هر دوره از تاریخ ایران را با اوضاع سایر مناطق جهان در همان دوره مقایسه کنید و درک زمانی بهتری از مطالب تاریخی داشته باشید.
- هر درس شامل قسمت های مختلفی است. در ابتدا یک مقدمه ی کوتاه آورده شده و سپس توضیحات مربوط به موضوع درس در زیر عنوان های جزئی تر آمده است. مطالبی نیز با عنوان «یک توضیح» (یک نکته) وجود دارد که هدف از آوردن آن ها تکمیل اطلاعات تاریخی شما و نیز جذاب تر کردن محتوای درس است. این مطالب در ارزش یابی های کلاسی که معلم انجام می دهد، ملاک عمل هستند اما برای امتحانات نیم سال و پایان سال از آن ها سؤال مطرح نمی شود.

- در پایان هر درس چند پرسش نمونه و فعالیت خارج از کلاس (اندیشه و جست و جو) پیش بینی شده است. توجه داشته باشید که پرسش ها «نمونه» هستند و ارزش یابی از آموخته های شما فقط محدود به آن ها نخواهد بود. در خصوص فعالیت های خارج از کلاس نیز انجام همه ی آن ها توسط هر یک از شما مد نظر نیست، بلکه بنا به انتخاب شما یا تعیین معلم یکی از آن ها را با توجه به امکانات موجود انجام خواهید داد. ضمناً می توانید با نظر معلم خود موضوعات دیگری را نیز که با محتوای درس ارتباط داشته باشد برای تحقیق انتخاب کنید.

- در هر درس نقشه ها، نمودارها و عکس هایی نیز برای کمک به یادگیری بهتر آورده شده است. به آن ها توجه کنید و توضیحات مربوط به هر یک را به دقت بخوانید. در زیر نویس بعضی از عکس ها، پرسش هایی نیز مطرح شده است که شما می توانید به عنوان یک فعالیت فکری و تحقیقی درباره ی آن ها ببیندیشید یا متنی به عنوان پاسخ تهیه کنید.

- در هر درس یک یا چند فعالیت کلاسی وجود دارد که با عنوان «فکر کنید و پاسخ دهید» مشخص شده اند. با راهنمایی و کمک معلم خود، به صورت فردی یا گروهی به بحث درباره ی آن ها بپردازید. سعی کنید پاسخ نهایی هر فعالیت را یادداشت کنید. علاوه بر این در بعضی دروس جدول های تکمیل کردنی وجود دارد که برای جلسه ی بعد آن ها را کامل می کنید. انجام این فعالیت ها بخش مهمی از نمره ی کلاسی شما را به خود اختصاص می دهد و در امتحانات نیم سال و پایان سال نیز ممکن است از آن ها سؤال مطرح شود.

- **سعی کنید مطالب هر درس را در همان هفته ای که تدریس می شود، یاد بگیرید و این کار را به زمان امتحان موکول نکنید.** توجه به توضیحات معلم و بحث هایی که در کلاس میان دانش آموزان با یک دیگر و با معلم مطرح می شود و مطالعه ی متن درس در خارج از کلاس، مهم ترین کار شما در این زمینه است.

- هم چنان که می دانید گستردگی تاریخ بشری بسیار زیاد و بحث درباره ی همه ی آن ها از حوصله ی کتاب درسی و کلاس درس خارج است. به همین جهت، کتاب درسی شما نیز شامل گزیده ای از مهم ترین مطالب مربوط به تاریخ ایران و جهان است. بنابراین، در صورتی که علاقه مند هستید درباره ی بعضی از رویدادها، شخصیت ها، آثار تاریخی و غیره چیزهای بیش تری بدانید، این کار را به فرصتی خارج از کلاس درس واگذارید و از معلم خود بخواهید چند منبع مطالعاتی به شما معرفی کند.

موفق باشید

گروه تاریخ دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی